

MATICHONBOOK

A PASSAGE TO INDIA

สู่แดนการตะ

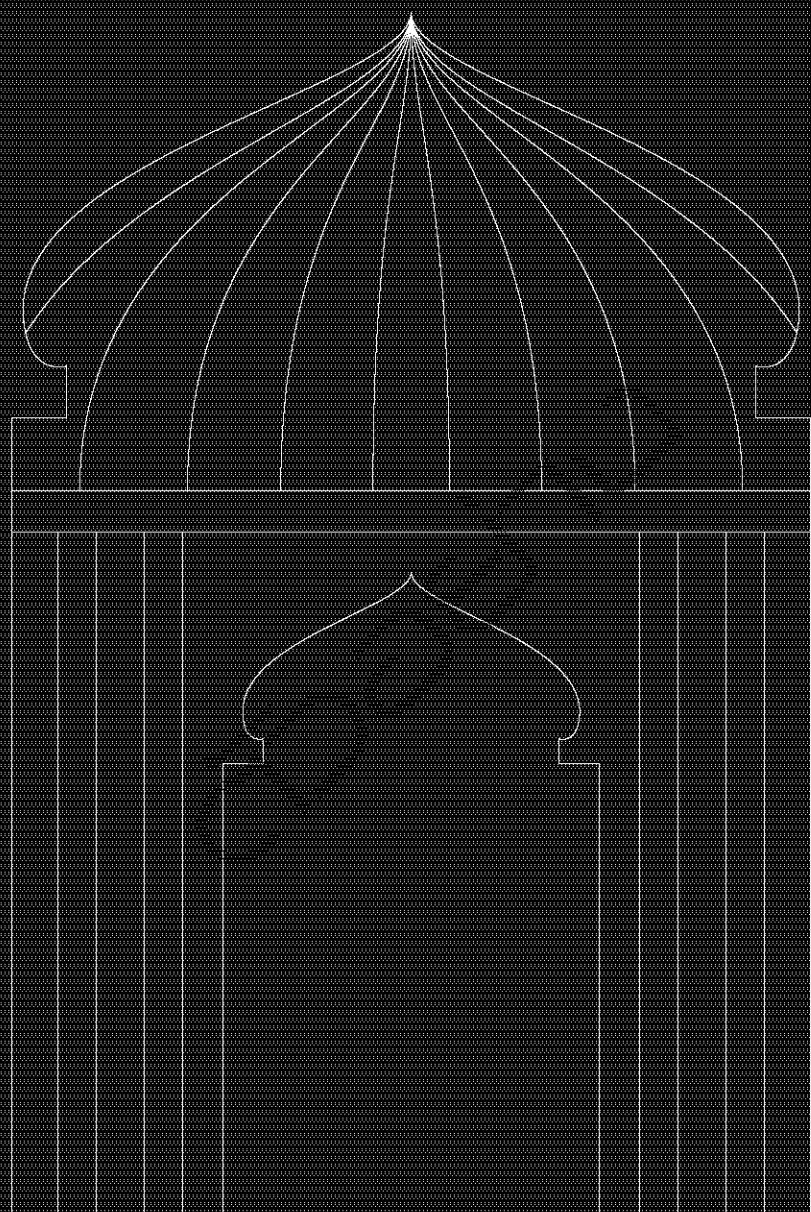
E.M. Forster

บทแปล แวหวงส์ แปล

1 ใน 100 วรรณกรรมอังกฤษที่ดีที่สุด ในศตวรรษที่ 20 โดย Modern Library

ສູ່ແດນກາຣຕະ

ສູ່ແດນກາຣຕະ

สู่แดนภารตะ

แปลจาก **A Passage to India**

ของ **อี. เอ็ม. ฟอร์ดสเตอร์**

แปลโดย **นพมาศ แวหวงส์**

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน 2564

สู่แดนภารตะ • นพมาศ แวหงส์ แปล

จากเรื่อง A Passage to India ของ ซี.เอ็ม. พอร์สเตอร์

พิมพ์ครั้งแรก : สำนักพิมพ์มติชน, ธันวาคม 2564

ราคา 520 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

A Passage to India สู่แดนภารตะ.

กรุงเทพฯ : มติชน, 2564. 440 หน้า.

1. นวนิยายอังกฤษ. I. นพมาศ แวหงส์, ผู้แปล. II. ชื่อเรื่อง.

823.914

ISBN 978-974-02-1766-4

สำนักพิมพ์มติชน

| www.matichonbook.com

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคะนาท, สุพจน์ แจ่มเร็ว, สุชาติ ศรีสวรรณ,
ไพรัตน์ พงศ์พานิชย์, นงนุช สิงหเดชะ

ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : มณฑล ประภากรเกียรติ

รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : รุจิรัตน์ ทิมวัฒน์, สุวิชัย สุชาติสุธารธรรม

บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน • บรรณาธิการต้นฉบับ : ภาณุกร ด้านวิรุฬหนิษ

บรรณาธิการเล่ม : ธัญสินี จิตตมานนท์กุล • พิสูจน์อักษร : ณรงค์ พึ่งบุญพา

กราฟิกเลย์เอาต์ : อรอนงค์ อินทรอุดม • ออกแบบปก-ศิลปกรรม : ประภาพร ประเสริฐใสภา

ภาพปก : นันทนิชา ศรีวุฒิ • ประชาสัมพันธ์ : ภัมพร รุจาร์ตนี, ณัชชา เขียวกุล

จัดทำโดย : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชานิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235 โทรสาร 0-2589-5818

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชานิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2000, 2108 โทรสาร 0-2591-9013

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชานิเวศน์ 1

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3358-3360 โทรสาร 0-2591-9012

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabanrueman Rd., Prachanivate 1, Chatuohak, Bangkok 10900 Thailand

ในกรณีที่มีหนังสือมีข้อผิดพลาดจากการพิมพ์ เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เข้าเล่มกลับหัว

กรุณาติดต่อมาที่ email: matichonbook.sales@gmail.com

หรือ inbox matichonbook เพื่อขอเปลี่ยนเล่มใหม่

หากท่านต้องการสั่งซื้อหนังสือเล่มนี้จำนวนมากในราคาพิเศษ

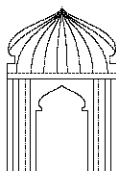
โปรดติดต่อโดยตรงที่ บริษัทงานดี จำกัด โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353 โทรสาร 0-2591-9012

 MATICHON
PREMIUM
PRINT

ฝ่าย MATICHON PREMIUM PRINT : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) รับผลิตสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

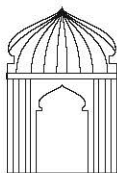
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2419, 2424 โทรสาร 0-2591-9002

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์	6
คำนำผู้แปล	8
ภาคที่หนึ่ง: มัสยิด	13
ภาคที่สอง: ถ้ำ	169
ภาคที่สาม: วัด	385

คำนำสำนักพิมพ์

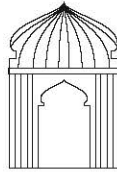
A Passage to India หรือ *สู่แดนภารตะ* ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 1924 เขียนโดยนักเขียนชาวอังกฤษ E. M. Forster วรรณกรรมเรื่องนี้รังสรรค์เรื่องราวอินเดียหรือบริติชราช ราวทศวรรษ 1910-1920 ขณะจักรวรรดิอังกฤษเข้าปกครองอินเดีย ผู้อ่านจะได้เดินทางไปกับตัวละครต่างๆ ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงการไปถึงสถานที่แห่งใหม่ แต่ยังเป็นการเดินทางของตัวตน ที่ระหว่างทางต้องปะทะกับความขัดแย้ง ความเชื่อ อคติ และความกลัว สู่การเติบโตทางจิตวิญญาณท่ามกลางฉากหลังของแม่น้ำคงคา ฮินดูสถาน มัสยิด ทิวเขา และหมู่ถ้ำแปลกตา ทุกหน้ากระดาษที่สัมผัสเรื่องราวผ่านถ้อยคำที่ไหลลื่นสายตานักอ่านคือการเข้าไปสำรวจมิติตรรกภาพและความสัมพันธ์ระหว่างชาวอังกฤษกับชาวอินเดียที่ก่อร่างและแบ่งบาน

ประเด็นสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของวรรณกรรมเรื่องนี้คือการดำรงใหม่โน้มน้าวมโนษย์ไปสู่จุดแบ่งกันที่ไม่อาจมองเห็นด้วยตา แต่กลับแนบสนิทหิซิดไกล้เข้าถึงตัวตนของเราทุกคน ในประเด็นเรื่อง “เชื้อชาติ” และทั้งตะกอนความคิดอันละเอียดอ่อนลึกซึ้งที่เชื่อว่ายังคงจับใจนักอ่านในยุคปัจจุบัน

วรรณกรรมคลาสสิกเล่มนี้แปลโดยรองศาสตราจารย์พนมาส
แววหงส์ ผู้คร่ำหวอดในวงการแปลมาอย่างยาวนาน เคยเป็นอาจารย์
ประจำภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย ได้รับรางวัลด้านงานวรรณกรรมมากมาย อาทิ หนังสือ
แปลดีเด่นประเภทสารคดีจากหนังสือแปลเรื่อง *ผู้ชายหลายมิติ (A
Beautiful Mind)* พ.ศ. 2545 และรางวัลสุรินทราชาสำหรับนักแปล
อาวุโส พ.ศ. 2552 ฯลฯ และสำหรับผลงานแปล *A Passage to
India* อาจารย์พนมาสถ่ายทอดภาษาออกมาได้สมกับคุณค่าแห่ง
วรรณกรรมที่เป็นเสียงสะท้อนแห่งยุคสมัย แม้ว่าจะเขียนขึ้นโดย
ชาวอังกฤษ แต่ก็นำเสนอแง่มุมที่ชวนให้ผู้อ่านตั้งคำถามกับการล่า
อาณานิคม สลับกับเสียงเพรียกของผู้ถูกกดขี่เพื่อปลดพันธนาการ
และเสียงเรียกร้องเพื่ออิสรภาพของอินเดีย

สำนักพิมพ์มติชน

คำนำผู้แปล

อินเดียเป็นประเทศที่น่าทึ่งและชวนพิศวงในหลายๆ ด้าน
ประชากรในอินเดียเป็นชนชาติที่น่าทึ่งและชวนพิศวงในหลายๆ
ด้านเหมือนกัน

ดิฉันเดินทางท่องเที่ยวอินเดียมาหลายครั้งหลายหนแล้ว ถ้า
ไม่นับการแวะผ่านระหว่างเส้นทางบินไปยังประเทศอื่นๆ ซึ่งก็ไม่ได้
เห็นอะไรมากนอกจากความเป็นเมืองใหญ่อันหนาแน่นแออัด ก็ได้ไป
นมัสการสังเวชนียสถานทั้งสี่แห่งด้วยความยากลำบาก เนื่องจาก
พุทธศาสนิกชนเป็นสถานที่ที่จัดสรรและกุสินารอันเป็นสถานที่ปรินิพพาน
ตั้งอยู่ในรัฐที่ทุรกันดารและยากจนที่สุดของประเทศในเขตรัฐพิหาร
ขึ้นไปจนถึงสถานที่ประสูติคือลุมพินีทางตอนใต้ของประเทศเนปาล
และกลับลงมายังเมืองใหญ่อีกเมืองคือพาราณสี เพื่อไปยังสถานที่ที่
พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมเทศนา อันเป็นการประกาศเผยแผ่พระ
ธรรมคำสอนเป็นครั้งแรก การไปนมัสการสังเวชนียสถานนั้นเป็น
ปณิธานของตัวเองในฐานะพุทธมามกะ โดยถือเป็นการจาริกแสวงบุญ
ของพุทธศาสนิกชน เพื่อคารวะสถานที่สำคัญยิ่งในพระพุทธประวัติ
ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของพระพุทธศาสนาที่สืบเนื่องยาวนานมาจนถึง
ปัจจุบัน

การแปลวรรณกรรมคลาสสิกของอังกฤษเรื่อง *A Passage to India* คร่อมอยู่กับช่วงที่ดิฉันเดินทางไปทัวร์ราชสถานกับกลุ่มเพื่อนสนิทหลายคน ซึ่งทำให้เกิดรสชาติในวัฒนธรรมอันหลากหลายของอินเดีย หลังจากนั้นยังมีทริปอื่นๆ ที่ได้ไปท่องเที่ยวในรัฐมหาราษฏร์ และมีชยประเทศในตอนกลางของอินเดีย และการเดินทางไปในมัสการองค์ทะไลลามะที่เมืองธรรมศาลา ซึ่งไปถึงด้วยความยากลำบาก นับเป็นประสบการณ์ที่มีค่ายิ่งและยากจะลืมเลือน

สมัยเรียนอยู่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ *A Passage to India* เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาของวิชาภาษาอังกฤษ ดิฉันเคยอ่านมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่สมัยนั้นยังไม่ซาบซึ้งถึงแก่นและคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมนักด้วยความที่ยังเป็นกบในกะลาครอบ และยังขาดประสบการณ์ตรงในชีวิต โลกทัศน์ที่แท้จริงเกี่ยวกับอินเดียนั้น ดิฉันได้มาจากการเดินทาง ประกอบกับหนังสือและภาพยนตร์หลายเรื่องเกี่ยวกับอินเดีย ซึ่งถือเป็นประสบการณ์ที่ได้รับโดยทางอ้อม สมัยที่ดิฉันเรียนนั้น นิสิตอักษรศาสตร์ได้รับการส่งเสริมให้อ่านหนังสือเพื่อให้เป็นประสบการณ์ดังกล่าว ถ้าเรียกด้วยศัพท์ภาษาอังกฤษคือเป็น vicarious experience ซึ่งเปิดหูตาของเราให้กว้างขวางขึ้นในระดับหนึ่ง แต่สำหรับดิฉัน direct experience เป็นประสบการณ์ “เบิกตา” มากขึ้นไปอีก

ครั้นเมื่อรับแปลวรรณกรรมคลาสสิกเล่มนี้ให้สำนักพิมพ์มติชน ก็เกิดมิติใหม่หลายด้านเกี่ยวกับความเข้าใจในประเทศอินเดีย และคนอินเดียซึ่งมาจากศาสนาและวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นในยุคสำคัญที่สุดยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์ชาติอินเดีย ซึ่งเรียกว่า ยุคราชของอังกฤษ หรือสมัยบริติชราช ยุคนี้คือช่วงเวลาที่จักรวรรดิอังกฤษปกครองอินเดียในช่วงครึ่งหลัง

ของคริสต์ศตวรรษที่ 19 และครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 20

อี. เอ็ม. พอร์สเตอร์เขียนนวนิยายเรื่องนี้เมื่อ ค.ศ. 1912-1913 และเสนอภาพของอินเดียภายใต้การปกครองของอังกฤษอย่างมีประเด็นแหลมคมยิ่ง ซึ่งน่าจะเปิดเวทีในการเสวนา วิเคราะห์และวิจารณ์ได้ทั้งในด้านการวรรณกรรม สังคม ศาสนา และเชื้อชาติที่น่าเสนอไว้ในนวนิยาย รวมทั้งคำพยากรณ์ของอาคิศ จัตุลครเอกชาวมุสลิม ที่กล่าวไว้ในตอนจบถึงอนาคตของอินเดียที่จะมาถึงในอีกไม่กี่ทศวรรษต่อมา ซึ่งเราก็คงทราบดีกันอยู่แล้วว่า อินเดียจะได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1947

ในที่นี้ดิฉันในฐานะผู้แปลจะขอชี้แจงแต่เพียงบางประเด็นที่ใช้วิจารณ์ตนเองในการแปล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชื่อเสียงเรียงนามของผู้คนและสถานที่ต่างๆ ดิฉันเลือกใช้ตัวละครที่น่าจะคุ้นตาและฟังสบายหูสำหรับคนไทยมากกว่า โดยไม่ใช้การถอดเสียงจากภาษาอังกฤษ (ซึ่งแม้จะเป็นภาษาต้นฉบับ แต่ก็ไม่ใช่ภาษาดั้งเดิมของผู้คนในเรื่องอยู่ดี) อาทิ อาคิศ (Aziz) โคทพล (Godbole) ภัตตจารยะ (Bhattajariya) จันทรปุระ (Chandrapore) เป็นต้น

ดิฉันได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการแปลหนังสือเล่มนี้มาก และถือเป็นการเปิดโลกทัศน์เกี่ยวกับอินเดียให้กว้างขึ้นไปอีก อินเดียเป็นแหล่งกำเนิดของอารยธรรมที่สำคัญของโลกแหล่งหนึ่ง และวัฒนธรรมของไทยเราก็มีที่มาจากอินเดียมากมายจนหลายคนอาจนึกไม่ถึงทีเดียว หวังว่าท่านผู้อ่านจะได้รับรสชาติของวัฒนธรรมอินเดียดีขึ้นจากการอ่านหนังสือเล่มนี้ค่ะ

นพมาศ แวหงส์

พฤศจิกายน พ.ศ. 2564

СДАВАЮ

ภาคที่หนึ่ง

มัสยิด

СДАВАЮ

บทที่ 1

ถ้าไม่นับถ้ำมาราบาร์ ซึ่งอยู่นอกตัวเมืองไปอีกยี่สิบไมล์ เมืองจันทบุรีก็ไม่มีอะไรโดดเด่น เมืองนี้ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา ในช่วงที่สายน้ำไม่เอ่อท่วมมาชะล้าง ตัวเมืองทอดยาวตามลำน้ำเป็นระยะทางสองสามไมล์ สกปรกรกรุงรังจนแทบแยกไม่ออกจากขยะที่ชาวเมืองทิ้งลงน้ำตามอำเภอใจ จนถึงไม่มีขี้น้ำขุ่นใดทอดลงให้อาบน้ำ เนื่องจากแม่น้ำคงคาบังเอิญไม่ใช่แม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ที่นี่ อันที่จริงมองไม่เห็นตลิ่งตรงไหนด้วยซ้ำ บริเวณร้านรวงบ้านช่องที่เรียกว่าบาซาร์ ได้บัดบังทัศนียภาพลำน้ำกว้างใหญ่ไหลเชี่ยวกรากจนมืด ถนนหนทางซ่อมซ่อมทรุดโทรม วัดหมดความศักดิ์สิทธิ์ และถึงแม้จะมีบ้านเรือนสภาพดีๆ สองสามหลัง แต่ก็หลบอยู่ตามสวนหรือในตรอกซอกซอย ความสกปรกโสมมก็ดักไม่ให้ใครเข้าถึงแม้แต่แขกที่รับเชิญมา จันทบุรีไม่เคยเป็นนครใหญ่โตสวยงาม เมื่อสองร้อยปีมาแล้ว เมืองนี้ตั้งอยู่บนเส้นทางสู่ทะเลจากอินเดียตอนเหนือซึ่งสมัยนั้นเป็นจักรวรรดิ ในยุคนั้นยังมีบ้านเรือนสภาพดีๆ อยู่ แต่รสนิยมทางศิลปะหมดสิ้นไป

ตั้งแต่ศตวรรษที่สิบแปด อีกทั้งระบอบประชาธิปไตยก็ไม่เคยมาเยือน
ถึงเมืองนี้ ร้านรวงบ้านช่องในบาซาร์ไม่มีภาพเขียนประดับและแทบ
ไม่มีงานแกะสลักเลย ตัวงานไม้ก็หน้าตาเหมือนปั้นมาจากโคลน ส่วน
ชาวบ้านร้านตลาดก็ดูเหมือนกันอันดินโคลนที่ขยับเขยื้อนเคลื่อนไหว
ทุกสิ่งที่สายตาประสบพบเห็นช่างจำต๋อยต๋อยค่า ช่างซ้ำซากน่าเบื่อ
เสียจนนึกอยากให้กระแสน้ำพัดพาสิ่งโสโครกกลับคืนสู่ภูผาลินไปเสีย
ให้หมดสิ้นในฤดูกาลที่แม่คงคาหลากัน บ้านเรือนพังพินาศไปบ้าง
คพลอยน้ำท่วมอืดอยู่บ้างก็จริง แต่โครงสร้างพื้นฐานของเมืองก็ยังคง
สภาพเดิม ขยายออกตรงนี้บ้าง หดลงตรงนั้นบ้าง ประดุจสิ่งมีชีวิต
ชั้นต่ำที่ยืนยงคงกระพัน

ลึกจากฝั่งเข้ามา ทัศนียภาพเปลี่ยนไปอีกแบบ มีลานอเนก-
ประสงครูปไข่กลางเมือง โรงพยาบาลเป็นอาคารทอดยาวสี่เหลี่ยมซีดๆ
บ้านเรือนของพวกลูกครึ่งเลือดผสมอินเดียกับฝรั่งผิวขาวตั้งอยู่บนที่
สูงใกล้สถานีรถไฟ พื้นดินยุบตัวลงในบริเวณถัดจากสถานีรถไฟซึ่ง
ขนานกับแม่น้ำ แล้วยกตัวขึ้นอีกเป็นเนินค่อนข้างสูงชัน เนินลูกที่
สองเป็นที่ตั้งของชุมชนกลาง เมื่อมองจากตรงนี้ จันทบุรีประกันเปลี่ยน
โฉมหน้าไปโดยสิ้นเชิง เมืองนี้กลายเป็นเมืองอุทยาน ไม่ได้เป็นแค่
เมืองที่แออัด แต่เป็นป่าซึ่งมีที่พักอาศัยประปราย เป็นอุทยานเขต
ร้อนอันรื่นรมย์ซึ่งมีแม่น้ำสายใหญ่ชะล้าง หมู่ต้นตาล ต้นสะเดา ต้น
มะม่วง และต้นโพธิ์ที่เคยถูกบาซาร์บดบัง โผล่ออกมาให้เห็น และ
เป็นผาขดบังบาซาร์แทน หมู่ไม้เหล่านี้เติบโตขึ้นจากเรือกสวนที่มี
บ่อน้ำโบราณนานปีหล่อเลี้ยง เลียดยอดขึ้นมาจากที่รกร้างอันคับแคบ
และจากวัดวาที่ขาดการดูแล หมู่ไม้เหล่านี้ไขว่คว้าหาแสงสว่างและ
อากาศ และเนื่องจากพรั่งพร้อมด้วยผลกำลังเหนือมนุษย์หรือเหนือ
ผลงานใดๆ ของมนุษย์ จึงตั้งตระหง่านอยู่เหนือตะกอนที่ทับถม

เบื้องล่าง แขนงกิ่งก้านและใบที่กวัดไกวเพรียกหาหักทลายกัน กลายเป็นเมืองให้ฝูงวิหคอาศัย โดยเฉพาะหลังฝนตก หมูไม้เหล่านี้คอยคัดกรองสิ่งที่ลอดผ่านสู่เบื้องล่าง ทุกเมื่อเชื่อกัน กระทั่งยามแห่งผากไร้ใบ หมูไม้เหล่านี้ก็ช่วยบันทาลความยิ่งใหญ่อลังการแก่เมืองแห่งนี้ให้ออกสู่สายตาของชาวอังกฤษที่พำนักบนเนินสูง คนที่เพิ่งมาถึงใหม่ๆ จึงไม่ยอมเชื่อว่าเมืองนี้ยากจนข้นแค้นดังคำบรรยาย จนกระทั่งต้องมีคนบอกให้ลงไปดูด้วยตาจึงค่อยตาสว่างขึ้น ตัวชุมชนกลางนั้นดูแล้วไม่ได้ชวนให้รู้สึกอะไรเลย ไม่เชิงสวย ไม่เชิงน่าเกลียด ตัวอาคารออกแบบโดยคำนึงประโยชน์ใช้สอย บนยอดเนินมีอาคารสโมสรก่ออิฐแดง ถัดออกไปมีร้านขายของชำ สุสาน และบังกาโลเรียงรายอยู่บนถนนที่ตัดขวางเป็นตาราง ไม่มีสิ่งใดดูจืดจาง ความงามเพียงอย่างเดียวคือทัศนียภาพที่มองเห็นได้จากตรงนั้น ชุมชนกลางไม่มีสิ่งใดร่วมกับตัวเมืองเลย นอกจากอยู่ใต้ท้องฟ้าผืนเดียวกัน

ท้องฟ้าเองก็แปรเปลี่ยนไปเรื่อยๆ เหมือนกัน แต่ไม่มากเท่าพืชพันธุ์และสายน้ำ บางคราวมีหมู่เมฆแจ่มแจ่มบ้าง แต่ปกติท้องฟ้าจะเป็นโดมครอบหลากสีล้นกลมกลืนกับสีฟ้าที่เป็นสีพื้นหลัก ยามกลางวันสีฟ้าชัดจางจนขาวโพลน ณ จุดที่ฟ้าจรดสีขาวบนผืนโลก หลังพระอาทิตย์ตกดิน ฟ้าจะมีกรอบสีไหมมารายล้อม เป็นสีลึ้มผสานสีม่วงอ่อนหวานด้านบน แต่แกนสีฟ้าก็ยังคงให้เห็นอยู่ตลอด แม้กระทั่งยามราตรี ครั้นแล้วดวงดาวก็พราวพร่างดาราตะดุจแสงตะเกียบบนเพดานโค้งไพศาล ระยะทางระหว่างเพดานโค้งกับหมู่ดาวเทียบไม่ได้กับระยะทางที่อยู่ไกลโพ้นออกไปอีก และระยะทางลึบลึวที่ว้าง ก็ไร้สีล้นและปลอดสีฟ้าไปได้ในที่สุด

ท้องฟ้ากำหนดทุกสิ่งทุกอย่างไว้เสร็จสรรพ ไม่เพียงแต่ภูมิอากาศและฤดูกาล แต่ยังกำหนดช่วงเวลาที่พื้นพิภพจะงดงามตระการ

ตา พื้นโลกแทบจะไม่ได้สร้างความงามด้วยตัวเองเลย เพียงบันดาลให้
ดอกไม้บานสะพรั่งอย่างอ่อนระห่ำเป็นครั้งคราว แต่ยามที่นภาภาค
ดลบันดาล ความรู้จะโรจน์จะหลั่งลงเป็นสายพิรุณสดใสบาซาร์ของ
จันทร์ประ เป็นพรที่โปรยจากขอบฟ้าสู่ขอบฟ้า ซึ่งบันดาลจากท้องฟ้า
อันกว้างใหญ่ไพศาลและทรงฤทธานุภาพ ท้องฟ้าได้พลังงานจากดวง
อาทิตย์ซึ่งผลมพสานทอแสงสาดส่องลงมาทุกเมื่อเชิ้อวัน ทรงพลา
นุภาพยิ่งกว่าพื้นโลกที่หมอบกราบเบื้องล่างยิ่งนัก ไม่มีทิวเขาแทรกตัว
อยู่ตามแนวโค้งของผิวโลก พื้นดินราบเรียบทอดไกลไปหลายโยชน์
ยกตัวขึ้นเล็กน้อยแล้วก็กลับราบลงอีก มีเพียงบริเวณตอนใต้เท่านั้นที่
มีหย่อมก่ำป้นและนิ้วมือชู่ทะเลพื้นดินขึ้นมาคั่นแทรกที่ราบกว้างใหญ่
ไพศาลนี้ ก่ำป้นและนิ้วมือเหล่านี้คือกลุ่มเนินเขามาราบาร์ซึ่งดารดาษ
ด้วยถ้ำแปลกตาชวนให้ไปเที่ยวชม

บทที่ 2

ชายหนุ่มทิ้งจักรยานลงโครมก่อนคนรับใช้จะคว้าทัน แล้วโจนขึ้นบนระเบียงหน้าบ้าน เขาตื่นเงินสุดๆ “ฮามิดุลลาห์ ฮามิดุลลาห์ ผมมาสายหรือเปล่า” เขาร้อง

“ไม่ต้องขอโทษหรอก” เจ้าของบ้านตอบ “นายมาสายเสมอแหละ”

“กรุณาตอบคำถามด้วย ผมมาสายหรือเปล่า มาร์มุต อาลี ฝากอาหารไปเกลี้ยงหรือยัง ถ้าไม่มีอะไรเหลือให้กินแล้วผมจะได้ไปที่อื่น มีสเตอร์มาร์มุต อาลีสบายดีหรือ”

“ขอบคุณ หมออาคีศ ผมจะตายอยู่แล้ว”

“ยอมตายก่อนกินมือเย็นหรือ โอ้ น่าสงสารจัง มาร์มุต อาลี”

“ฮามิดุลลาห์รอจนแห้งตายไปแล้วละ เขาสั่นลมพอดีตอนคุณขี่จักรยานมา”

“ใช่แล้วละ เป็นแบบนี้แหละ” อีกฝ่ายพูด “ลองนึกภาพว่าเราสองคนกำลังคุยกับคุณจากภาพอื่นที่แสนสุขกว่านี้สิ”

“เผอิญมีอะไรอย่างมอระกู่ในภาพแสนสุขของคุณบ้างหรือเปล่าล่ะ”

“อาคิส อย่าพูดเล่นสิ เรากำลังพูดเรื่องเฝ้ากันนะ”

บ้านเพื่อนคนนี้มีมอระกู่อัดยาสูบแน่นจนฟองอากาศเดือดระอุอยู่เสมอ เขาค่อยๆ ตะล่อมให้อากาศผ่าน ในที่สุดละอองยาสูบก็ไหลเข้าสู่ปอดและรุกรุม ไส้ควันทูลว่วไหม้ที่สุดเข้าปอดตอนตีรถผ่านบาซาร์มา รสชาติช่างดีเยี่ยม เขาอนเคลิ้มเสพสุขล่องลอยอยู่ ทำให้การพูดคุยของอีกสองคนไม่ได้ดูเศร้าสร้อยอะไรนักหนา พวกเขา กำลังถกกันว่าเป็นไปได้หรือไม่ที่จะเป็นเพื่อนกับคนอังกฤษ มาร์มูต อาลีแย้งว่าเป็นไปไม่ได้ ฮามิดุลลาห์ไม่เห็นด้วย แต่ก็ยังมีข้อกังขามากมายหลายข้อจึงไม่ถึงกับแตกคอกัน แล่นสู่โซจริง ๆ ที่นอนอยู่บนระเบียบกว้าง มีพระจันทร์ลอยเด่นตรงหน้า คนรับใช้เตรียมอาหารอยู่หลังบ้าน และไม่มีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจอันใด

“อ้าว ดูอย่างเรื่องที่ผมเจอมาเองเมื่อเช้านี้ก็ได้”

“ฉันแค่จะชี้ว่าเรื่องนี้เป็นไปได้แต่ในอังกฤษเท่านั้นแหละ” ฮามิดุลลาห์ตอบ เขาเคยไปประเทศอังกฤษเมื่อนานมาแล้ว ก่อนที่ผู้คนจะแหกกันไป เขมบริตจิดอันรับเขาด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดี

“ที่นั่นมันเป็นไปได้หรอก อาคิส! เจ้าหนุ่มจุมูกแดงดูหมิ่นฉันในศาลอีกแล้ว ฉันไม่โทษเขาหรอก เขาถูกสอนมาให้ดูหมิ่นฉันได้ ไม่นานมานี้เองเขายังเป็นเด็กน่ารักอยู่เลย แต่ก็โดนคนอื่นๆ ครอบหัวไว้จนได้”

“ใช่ พวกเขาทำอะไรไม่ได้หรอกที่นี่ นั่นแหละประเด็นที่ผมพูดถึง พวกเขาตั้งใจจะทำตัวเป็นสุภาพบุรุษ แต่ก็ถูกสอนว่าทำแบบนั้นไม่ได้ ดูอย่างเลสลีย์ อย่างเบลคิสตันปะไร ตอนนั้นก็มาถึงตาเจ้าหนุ่มจุมูกแดงของคุณอีก แล้วฟิเลดิงก็จะเป็นคนต่อไป แหม ผมยังจำได้

ตอนที่เทอร์ตันมาที่นี่ตอนแรก ตอนนั้นยังอยู่บริเวณอื่นในแคว้น พวกคุณคงไม่เชื่อผมหรอก แต่ผมเคยนั่งรถไปกับเทอร์ตันด้วย เทอร์ตัน ไซ่เลย เราเคยสนิทกันพอดู เขาเคยเอาแสตมป์ที่สะสมมา อวดผมด้วย”

“ตอนนี้เขาคงระแวงว่านายจะขโมยแสตมป์แล้วละ เทอร์ตันนะ แต่ดูท่าแล้วหนุ่มจุกแดงจะแยกจากเทอร์ตันอีกนะ”

“ผมไม่คิดแบบนั้นหรอก พวกเขาล้วนกลายเป็นพิมพ์เดียวกันไปหมด ไม่เลวไม่ดีไปกว่ากันหรอก ผมให้ผู้ขายอังกฤษสองปีเลย จะเทอร์ตันหรือจะเบอร์ตันก็ต่างกันแค่ตัวอักษรเท่านั้นแหละ แต่ผู้หญิงอังกฤษผมให้หกเดือน ทุกคนเหมือนกันหมด คุณไม่เห็นด้วยหรอก”

“ผมไม่เห็นด้วย” มาร์มุด อาลีตอบ เปลี่ยนอารมณ์เป็นำขัน แกมขมขึ้น รู้ลึกทั้งเจ็บปวดทั้งสนุกกับทุกถ้อยคำ “สำหรับตัวผมเองนะ ผมเห็นความแตกต่างอย่างลึกซึ้งในหมู่ผู้ที่ปกครองเรา จุกแดงพูดอะไรี่ม่ง่า เทอร์ตันพูดจาชัดถ้อยชัดคำ มีลซิสเทอร์ตันรับสินบน มีลซิสจุกแดงไม่รับสินบนและรับไม่ได้ด้วย เพราะถึงตอนนี้ยังไม่มี มีลซิสจุกแดงอยู่จริงเลย”

“สินบนอะไระ”

“คุณไม่รู้หรอกหรือว่าตอนคุณนี้ถูกยืมตัวไปอินเดียตอนกลางให้ดูแลโครงการขุดคลอง มีมหาราชาแถบนั้นประทานจักรเย็บผ้าทองคำ แก่หล่อนเพื่อให้ตัดคลองผ่านแคว้นด้วยนะ”

“แล้วได้ตัดผ่านจริงหรือเปล่าละ”

“ไม่หรอก นั่นแหละเรื่องที่มีลซิสเทอร์ตันเก่งเหลือเกิน เวลาคนจนผิวดำอย่างเรารับสินบน เราทำสิ่งที่ได้รับสินบนมาให้ทำ ผลก็คือกฎหมายเล่นงานเราได้ แต่คนอังกฤษรับสินบน แล้วไม่ยอมทำอะไรเลย ผมละชื่นชมพวกเขาจริงๆ”

“เราทุกคนชื่นชมพวกเขาทั้งนั้นแหละ อาคิส ส่งมอระกู่มาให้หน่อยสิ”

“อ้อ ยังก่อน มอระกู่มันทำให้ศรี้มอกศรี้มใจดีจังตอนนี้”

“นายนี้มันเห็นแก่ตัวเหลือเกิน” เขาแฉตเสียงขึ้นทันที แล้วตะโกนให้ตั้งลำรับ คนรับใช้ตะโกนตอบว่าลำรับพร้อมแล้ว ซึ่งความหมายคือพวกเขานึกอยากให้พร้อมอยู่หรือ และนี่ก็เป็นทีที่เข้าใจกันดี เพราะไม่มีใครขยับเขยื้อนตัว ครั้นแล้วฮามิตุลลาห์ก็พูดต่อ แต่ด้วยอากัปกริยาที่เปลี่ยนไปเพราะเกิดโมโห

“แต่ดูอย่างเรื่องของฉันสิ เรื่องหนุ่มฮิวจ์ แบนนิสเตอร์ เขาเป็นลูกชายเพื่อนรักของฉันที่ตายไปแล้ว สาธุคุณกับมิลลิสแบนนิสเตอร์ ทั้งคู่มีพระคุณกับฉันมากในอังกฤษจนลืมไม่ได้สาธยายไม่หมดเลย พวกท่านเป็นเหมือนพ่อแม่แท้ๆ ฉันพูดคุยกับพวกท่านได้สบายๆ เหมือนที่กำลังพูดอยู่นี้แหละ ช่วงวันหยุด บ้านของท่านกลายเป็นบ้านของฉัน ท่านไวใจเอาลูกๆ ทุกคนมาให้ฉันเลี้ยง ฉันอุ้มหนุ่มฮิวจ์ไปไหนมาไหนตลอด กระทั่งพาเข้าเมืองไปดูพิธีพระบรมศพของพระราชินีวิกทอเรีย และอุ้มแกชูขึ้นสูงเหนือฝูงชน”

“พระราชินีวิกทอเรียไม่เหมือนใครอื่นนะ” มาห์มูด อาลีพึมพำ

“ทีนี้ฉันไปรู้มาว่าตอนนี้เด็กหนุ่มคนนี้ทำธุรกิจค้าหนังอยู่ที่กานปุระ นึกดูสิว่าฉันอยากเจอเขาแค่ไหน อยากบอกว่าบ้านหลังนี้เป็นเหมือนบ้านเขาเองบ้าง แต่ไม่มีประโยชน์หรอก ชาวแองโกล-อินเดียคนอื่นๆ คงต้องปันหัวเขาไว้นานแล้ว ตอนนี้เขาคงนึกเถาว่าฉันอยากได้อะไรตอบแทน ฉันทนเจอเรื่องแบบนี้จากลูกชายเพื่อนเก่าไม่ได้หรอก โอ้ อะไรในประเทศนี้นะที่มันผิดเพี้ยนไปเสียหมดทุกเรื่อง วาคิล ซาฮิบ ขอถามหน่อย”

อาคิสเข้าร่วมวง “ไปพูดถึงคนอังกฤษทำไมกัน เฮ้อ...! ทำไม

ต้องเป็นเพื่อนหรือไม่เป็นเพื่อนกับคนพวกนั้นด้วย เลิกพูดถึงพวก
เขาแล้วมาสนุกกันดีกว่า พระราชินีวิกทอเรียกับมิลลิสแบนนิสเตอร์
เป็นข้อยกเว้นนะ แล้วทั้งคู่ก็ตายไปแล้ว”

“ไม่ได้ ไม่ได้ ฉันไม่ยอมรับเรื่องนั้น ฉันเคยเจอคนอื่น ๆ อีก”

“ผมก็เหมือนกัน” มาห์มูด อาลีกลับล่าอย่างไม่มีใครคาดคิด
“ผู้หญิงไม่ได้เป็นแบบนั้นทุกคนหรอก” บรรยากาศเปลี่ยนไป และ
พวกเขาก็นึกถึงความมีเมตตาและมารยาทเล็กๆ น้อยๆ “หล่อนพูด
ว่า ‘ขอบคุณมากนะค่ะ’ อย่างเป็นทางการที่สุด” “หล่อนยื่นยาอมให้
ผมตอนฝนคลั่งจนระคายคอ” ฮามีตุลลาร์จำจั่วอย่างกิริยามารยาท
ดังกล่าวอื่นๆ ได้อีก แต่อีกฝ่ายที่รู้จักแต่คนเดียวภายใต้การปกครอง
ของอังกฤษ จำต้องกระเสือกกระสนค้นหาเศษเล็กเศษน้อยจากความ
ทรงจำ จึงไม่น่าแปลกใจเลยที่เธอจะย้อนกลับมาพูดว่า “แต่แน่นอน
ทั้งหมดนี้มันเป็นข้อยกเว้น ข้อยกเว้นไม่ได้พิสูจน์กฎนะ ผู้หญิงทั่วไป
ก็เหมือนมิลลิสเตอร์นั่นแหละ อาคิส นายก็รู้ว่าหล่อนเป็นยังไง”
อาคิสไม่รู้ แต่ก็รับว่าเขารู้ เขาเองก็ชอบที่หักเหจากสิ่งต่างๆ ที่ทำให้
เขาผิดหวังเหมือนกัน เป็นเรื่องยากที่จะให้ชนชาติที่ถูกปกครองทำ
แบบอื่น เขายอมรับในข้อยกเว้น และเห็นด้วยว่าผู้หญิงอังกฤษทุก
คนเย่อหยิ่งและชอบรับสินบน การพูดคุยกั๊กๆ หมดรส การสนทนา
แปรไปสู่เรื่องอันเหินห่างและขยายออกไปไม่รู้จบ

คนรับใช้มาแจ้งว่ามื่อค่ำพร้อมแล้ว พวกเขาทำธุระทวนลม ชาย
สูงวัยคุยเรื่องการเมืองไม่ยอมจบสิ้น อาคิสเดินเตร่เข้าไปในสวน
แมกไม้ส่งกลิ่นหอมตลบ อวลกลิ่นดอกจำปาที่ยังไม่บานเต็มที่ และ
แล้วเศษเสื้อของกวีนิพนธ์เปอร์เซียก็แวบเข้ามาในหัวเขา มื่อค่ำ มื่อ
ค่ำ มื่อค่ำ...แต่เมื่อเขากลับมาที่บ้านเพื่อกินมื่อค่ำ มาห์มูด อาลีก็เดิน
เตร่ไปพูดกับซายิสหรือคนรับใช้ของเขาบ้าง “มาเจอเมียฉันหน่อยสิ”

ฮามิดุลลาห์บอก พวกเขาใช้เวลาปีสิบนาทีกุยก้นหลังมานปารตะตาม ประเพณีมุสลิม ฮามิดุลลาห์ เบกัมเป็นป้าต่างๆ ของอาศิศ และ เป็นญาติผู้หญิงคนเดียวในจันทร์ปุระ คราวนี้หล่อนมีเรื่องคุยกับเขามากมายเกี่ยวกับพิธีรีตองของคนในครอบครัวซึ่งจัดงานฉลองไม่ใหญ่โตนัก หากจะพลีสัตว์ได้ยาก เนื่องจากหล่อนจะไม่เริ่มกินจนกว่าพวกเขาจะกินเสร็จ ดังนั้นหล่อนจึงคุยยืดเยื้อเพราะเกรงว่าพวกเขาจะนึกว่าหล่อนทนหิวไม่ได้ เมื่อประณามพิธีรีตองเสร็จสรรพ หล่อนก็หันมาพูดเรื่องในครอบครัว และถามอาศิศว่าเมื่อไรจะแต่งงานเสียที

เขาตอบอย่างอ่อนน้อมแต่จริงจังจะรำคาญว่า “หนเดียวก็พอแล้ว”

“ใช่ เขาทำหน้าที่แล้ว” ฮามิดุลลาห์พูด “อย่าไปต่อแยะเขาเลย เขามีผู้สืบทอดแล้ว ลูกชายสอง ลูกสาวหนึ่ง”

“ป้าครับ ลูกๆ ผมอยู่สุขสบายกับแม่ยายผมในบ้านที่หล่อนพักอยู่จนตายไป ผมเจอลูกๆ เมื่อไรก็ได้ที่อยากเจอ พวกเขายังเด็กอยู่มากเลย”

“และเขาส่งเงินเดือนทั้งก้อนไปให้ลูกๆ โดยตัวเองใช้ชีวิตกระเป๋ยดกระเลียรเหมือนสมัยนระดับล่าง และไม่ยอมบอกรับบอกใครเลย เขายังจะให้เขาทำอะไรอีกล่ะ”

แต่ไม่ใช่ประเด็นที่ฮามิดุลลาห์ เบกัมตั้งใจจะพูด หลังจากแสดงมารยาทด้วยการเปลี่ยนหัวข้อไปชั่วไม่กี่นาที หล่อนก็วกเข้าเรื่องเดิมอีก บอกว่า “แล้วลูกสาวเราจะทำยังงัยกันล่ะถ้าพวกผู้ชายไม่ยอมแต่งงาน พวกหล่อนก็ต้องแต่งงานกับคนวรรณะต่ำกว่า หรือไม่มี...” แล้วหล่อนก็เริ่มเล่าเรื่องเดิมซ้ำแล้วซ้ำเล่าถึงราชินิกุลเชื้อสายจักรพรรดิผู้หาสามีไม่ได้จากแวดววงแคบๆ ที่ซึ่งเกียรติศักดิ์คำคือไม่ให้แต่งงานกับใครสักคน เลยใช้ชีวิตโสดมาเรื่อย ตอนนั้นเธออายุสามสิบแล้ว อีกหน่อยก็ต้องตายโดยไร้คู่ เพราะตอนนี้หาคนยอมแต่งงานด้วย

ไม่ได้แล้ว ระหว่างที่ฟังอยู่ ชายทั้งสองก็บักใจเชื่อว่าเรื่องน่าเศร้านี้เป็นเรื่องครหานินทาให้คนทั้งสังคมประณาม พุดได้เลยว่าให้มีสามีหลายคนเสียยิ่งดีกว่าปล่อยให้ผู้หญิงตายไปโดยไม่ได้รับสัมผัสความอภิรมย์ที่พระเจ้าประทานให้ ทั้งการสมรส ความเป็นแม่ และอำนาจในบ้านมิเช่นนั้นแล้วผู้หญิงจะเกิดมาเพื่อเหตุใดกัน แล้วผู้ชายที่ปฏิเสธไม่ยอมมอบความอภิรมย์แก่พวกหล่อนจะกลัวหน้าพระผู้สร้างและตัวเขาเองได้อย่างไรเมื่อถึงกาลปาวสาน อาศิศกล่าวอ้อล้าโดยบอกว่า “ยังไม่แน่ครับ...เอาไว้อีกก่อนแล้วกัน...” เป็นการยืนยันคำตอบเดิมของตน

“นายต้องไม่ผิดผ่อนในเรื่องที่เห็นว่าถูกต้อง” ฮามิดุลลาห์พุด “นั่นเป็นเหตุที่ทำให้ฉันเดียวต้องทุกข์ยากกันแบบนี้ เพราะเราฆ่าแต่ผิดวันประกันพ่วง” แต่เมื่อเห็นว่าญาติหนุ่มทำท่าวิตก เขาก็เสริมด้วยคำพุดปลอมใจสองสามคำ เพื่อไม่ให้อาศิศต้องคิดมากกับเรื่องที่ภรรยาเขารบเร้าถาม

ระหว่างที่พวกเขาหลบเข้าบ้านไป มาห์มูด อาลีก็นั่งรถม้าออกไป โดยฝากข้อความไว้ว่าจะกลับมาในอีกห้าวันที่ แต่ไม่ต้องให้ทุกคนคอย พวกเขาจึงนั่งลงรับประทานอาหารพร้อมโมฮัมหมัด ลาดิฟ ลูกพี่ลูกน้องห่างๆ ของบ้านนี้ ซึ่งมาอาศัยอยู่ด้วยความใจดีของฮามิดุลลาห์ และอยู่ในฐานะที่ไม่ใช่ทั้งคนรับใช้หรือไม่ใช่ทั้งคนเสมอกัน เขาไม่พุดไม่จานอกจากจะมีคนพุดด้วย และเนื่องจากไม่มีใครพุดด้วย เขาจึงปิดปากเงียบโดยไม่ได้ขุ่นข้องหมองใจอะไร เขาเธอเป็นครั้งเป็นคราวเพื่อแสดงความชื่นชมอาหารที่มากมายเหลือเฟือ เขาเป็นชายแก่อ่อนโยน อารมณ์ดี และเจ้าเล่ห์เพทุบาย ตลอดทั้งชีวิตเขาไม่เคยลงแรงทำงานทำการอะไรเลย ครอบครัวย้ายที่ญาติเขามีสถานที่ ตัวเขาก็มีหลังคาคุ้มหัวแน่นอน และแทบเป็นไปได้ที่ตระกูลใหญ่ขนาดนี้จะพากันล้มละลายหมดทุกคน ภรรยาเขาก็ใช้ชีวิตในทำนองเดียวกันนี้ห่าง

ออกไปหลายร้อยไมล์ เขาไม่เคยไปเยี่ยมเยียนหล่อน เนื่องจากต้อง
เสียเงินซื้อตั๋วรถไฟเดินทางไป ตอนนี้อาคิสเข้าหาเขา และพวกคน
รับใช้ก็ร่วมวงด้วย จากนั้นอาคิสก็เริ่มร่ายกวีนิพนธ์ของเปอร์เซีย อูรดู
กับอาหรับอย่างละนิดอย่างละหน่อย เขาหัวดีจำแม่น ถือว่าเขาอ่าน
หนังสือหลายหลากมากมายสำหรับคนวัยนี้ เนื้อหาที่เขาชอบคือความ
เลื่อมของอิสลามและความไม่จีรังของความรัก ทุกคนฟังเขาอย่าง
รื่นรมย์ เพราะพวกเขามองกวีนิพนธ์ด้วยทัศนะส่วนรวม ไม่ใช่ทัศนะ
ส่วนตัวแบบคนอังกฤษ พวกเขาสดับรับฟังถ้อยคำ...ถ้อยคำ...โดยไม่
เคยเบื่อ พวกเขาหายใจซึมซับถ้อยคำพร้อมด้วยอากาศเย็นชื่นยาม
ราตรี ไม่เคยหยุดเพื่อวิเคราะห์ ซ็อกว็อยฮาพิช ฮาลี อิคบัล ก็
เป็นเครื่องการันตีเพียงพอแล้ว อินเดีย อินเดียนับร้อยแห่ง กระซิบ
กระซิบอยู่ในโลกภายนอกภายใต้ดวงจันทร์ที่ไม่อับชังชอบกับอะไร
แต่สำหรับเวลานั้น อินเดียดูเป็นหนึ่งเดียวและเป็นสมบัติของพวกเขา
เขาเอง พวกเขาเข้าถึงความยิ่งใหญ่ที่ลาลับไปแล้วอีกครั้งจากเสียง
สรรเสริญครวญคร่ำ พวกเขารู้สึกกระชุ่มกระชวยขึ้นอีก เพราะถูก
เตือนให้ระลึกว่าความเยาว์วัยต้องโผผินบินไป คนรับใช้ในเครื่อง
แบบสีแดงชาดเข้ามาขัดจิ้งหระ เขาเป็นซูบรัสลีหรือรอธมารับจ้างของ
หัวหน้าแพทย์ และนำจดหมายมายื่นให้อาคิส

“ตาแก่คัดเลन्दาร์อยากให้ผมไปพบที่บังกาโล” เขาบอกโดย
ไม่ได้ขยับตัวลุก “เขาน่าจะมีมารยาทแจ่มมาลึกละหน่อยว่ามีเรื่องอะไร”

“เรื่องคนใช้นะสิ ฉันว่า”

“ผมว่าไม่หรอก ผมว่าไม่มีอะไรเลย เขายังเอิญได้รู้เรื่องมือค้ำ
ของเราที่เข้า ก็เลยนึกอยากมาขัดคอเราเล่น จะได้อวดอำนาจบาตร
ใหญ่”

“จะว่าไปแล้ว เขาก็ชอบทำแบบนี้เสมอ แต่มองอีกแง่ อาจจะมี

มีเรื่องสำคัญก็ได้ละ นายไม่มีทางรู้หรอก” สามิตูลลาห์พูดอย่างประนี-
ประนอมเพื่อให้อาคิตยอมไป “นายไปแปร่งฟันเสียก่อนดีไหม เพิ่ง
กินหมากไป”

“ถ้าต้องแปร่งฟันก่อน ผมก็ไม่ไปละ ผมเป็นคนอินเดีย นิสัย
คนอินเดียชอบกินหมากนี่นา หัวหน้าแพทย์เห็นจะต้องทนกับเรื่องนี้ละ
โมฮัมหมัด ลาติฟ ไปเอาจักรยานมาให้หน่อยสิ”

ญาติผู้ยากจนลุกขึ้น เขาอยู่ในโลกแห่งสสารเพียงแค่ผิวเผิน
จึงแค่วางมือบนานจักรยาน ขณะที่คนรับใช้เป็นคนออกแรงขึ้น ทั้ง
สองคนช่วยกันประคองจักรยานไปทับหมุดจั่วล้อ อาคิตยืนมือรอง
ใต้เหยือกน้ำ เช็ดมือให้แห้ง สวมหมวกสักหลาดสีเขียว และแล้ว
ด้วยพละกำลังเกินคาด เขาถีบจักรยานหนีออกจากบริเวณบ้านของ
สามิตูลลาห์

“อาคิต อาคิต ใจร้อนจังเลยนะ...” แต่เขาก็นั่งลงไปถึงบาซาร์
แล้วด้วยความฉุนเฉียว เขาไม่มีไฟหน้าหรือกระดิ่ง แลมนี่ไม่มีเบรก
ด้วย แต่อุปกรณ์แบบนั้นมีประโยชน์อะไรเล่าในดินแดนที่ความหวัง
เดียวของนักปั่นคือการได้ปล่อยให้ล้อหมุนไปเรื่อยๆ และกว่าจะไป
ชนอะไรเข้า ความหวังก็อันตรธานไปนานก่อนหน้านั้นแล้ว นอกจากนี้
เมืองทั้งเมืองก็ออกจะโล่งโล่งในยามนี้ พออย่างล้อแบน เขาก็กระโจน
ลง แล้วตะโกนเรียกรถม้ารับจ้างตองกา

ตอนแรกก็ไม่เจอสักคัน แลมนี่ยังต้องเอาจักรยานไปฝากบ้าน
เพื่อนก่อนด้วย เขาไถ่เอ้ออีกหน่อยด้วยการแปร่งฟัน แต่ในที่สุดก็นั่ง
รถม้าวิ่งลื่นไปทางละแวกพลเรือนด้วยความเร็วชวนตื่นใจ เมื่อเข้าสู่
บริเวณที่เป็นระเบียบแต่แห้งแล้ง ความหดหู่ก็จู่โจมเข้าจับใจ ถนนซึ่ง
ตั้งชื่อตามนายพลผู้รบชนะตัดขวางกันเป็นตาราง เป็นสัญลักษณ์ของ
โครงข่ายที่อังกษครอบไว้ทั่วอินเดีย เขารู้สึกเหมือนติดอยู่ในตาข่าย

เมื่อเลี้ยวเข้าบริเวณบ้านของพันตรีอัลเลนดาร์ เขาฝืนใจลงจากรถ
ตองกาแล้วเดินต่อไปยังบังกโล นี่ไม่ใช่เพราะจิตวิญญาณยอมก้มหัว
เยี่ยงทาส แต่เพราะความรู้สึกของเธอ—ด้านที่อ่อนไหว—นึกกลัวการ
ถูกหักหน้า เมื่อปีที่แล้ว มี “เรื่อง” เกิดขึ้น คือสุภาพบุรุษชาวอินเดีย
หนึ่งรุดมาถึงบ้านของเจ้าหน้าทีรัฐ แล้วถูกคนรับใช้ไล่กลับ โดยบอก
ให้มาใหม่ในสภาพที่เหมาะสมกว่านี้ เป็นเพียงรายเดียวในบรรดาการ
เข้าพบเจ้าหน้าทีรัฐนับร้อยๆ คนจากนับพันๆ ครั้งก็จริง แต่เรื่องนี้ก็
โจษจันกันไปทั่ว ชายหนุ่มนึกขยาดที่จะให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นซ้ำ เขา
ยอมลดราคาตอกเสียเอง โดยบอกให้คนขับจอดแค่ตรงเคสียงบริเวณ
ที่มีเฟล่อง

หัวหน้าแพทย์ออกไปข้างนอก

“แต่ซาฮิบคงทิ้งข้อความไว้ให้ฉันนะ”

คนรับใช้ตอบกลับมาว่า “เปล่า” อย่างเฉยเมย อาคิศหมดหวัง
นี่คือคนรับใช้ที่เขาลิ้มให้ทิป และตอนนี้จะให้ทิปไม่ได้แล้วเพราะมีคน
อื่นอยู่ด้วยในห้องเอง เขาเชื่อแน่ว่ามีข้อความถึงเขา เชื่อว่าชายคนนั้น
เก็บเอาไว้ไม่ยอมบอกเพื่อแก้แค้นเขา ระหว่างที่ถกเถียงกันอยู่ ก็มีคนที่
ออกมา ทั้งสองคนเป็นสุภาพสตรี อาคิศยกหมวกให้ คนแรกซึ่งสวม
ชุดราตรี เหลือบมองคนอินเดียแล้วก็เบือนหน้าหนีตามสัญญาตาม

“มิสซิสเลสลิย์ นักรถตองกา” หล่อนร้องบอก

“ของเราหรือ” คนที่สองถาม มองเห็นอาคิศเหมือนกัน และ
แสดงอาการแบบเดียวกัน

“พระเจ้าประทานของขวัญมาให้ก็รับเถอะ” หล่อนร้องเสียง
แหลม แล้วทั้งสองก็โดดขึ้นนั่งบนรถ “ตองกา วิลลาห์ ไปสโมสร
สโมสร เจ้าโง่ที่รออะไรอยู่อีกล่ะ”

“ไปเถอะ ฉันจะจ่ายเงินให้พวงนี้” อาคิศพูดกับคนขับ ขณะที่

รถแล่นออกไป เขาร้องตามอย่างมีมารยาท “ด้วยความยินดีอย่างยิ่ง
ครับคุณผู้หญิง” พวกหล่อนไม่ตอบ โฉมหมกมุ่นแต่เรื่องของตัวเอง

นั่นปะไร เรื่องเดิมๆ อย่างที่มาห์มูด อาลีบอกไว้ ถูกหักหน้า
กันซึ่งๆ หน้า การคำนับของเขาถูกเมิน รถม้าของเขาถูกแย่งไป เรื่อง
อาจเลวร้ายกว่านี้ก็ได้ เพราะเขานึกพลบใจตัวเองว่าคุณผู้หญิงคัล-
เลนดาร์กับเลสลีย์ตัวอ้วนกันทั้งคู่ คงถ่วงน้ำหนักตองกาจนแล่นต่อไป
ไม่ไหว ถ้าเป็นผู้หญิงสวยๆ คงจะทำให้เขาปวดใจพอดู เขาหันไปหา
คนรับใช้ ยื่นเงินให้สองรูปี และถามซ้ำอีกว่ามีข้อความฝากไว้ไหม
ชายคนนั้นเป็นกันเองมากขึ้น แต่คำตอบยังคงเดิม พันตรีคัลเลนดาร์
นั่งรถออกไปสักครึ่งชั่วโมงแล้ว

“ไม่ได้พูดอะไรเลยหรือ”

อันที่จริงเขาพูดว่า “โอ้ทำอาคิศ” เป็นถ้อยคำที่คนรับใช้ฟัง
เข้าใจ แต่สุภาพเกินกว่าจะพูดซ้ำ คนเราอาจให้ทิปมากไปบ้าง น้อย
ไปบ้าง อันที่จริง ยังไม่เห็นมีใครผลิตเหรียญที่ซื้อความจริงได้พอดี
เป๊ะเลย

“ถ้าจั้น ฉันจะเขียนจดหมายฝากให้เขา”

เขาได้รับเชิญเข้าบ้าน แต่ถือตัวเกินกว่าจะเข้าไป คนรับใช้นำ
กระดาดและหมวกมาให้ที่เฉลียง เขาเริ่มต้นว่า “เรียนท่านที่เคารพ ผม
ได้รับคำสั่งด่วนจากท่าน จึงรีบรุดมาดั่งที่ผู้ใต้บังคับบัญชาพึงกระทำ”
แล้วก็หยุดแค่นั้น “เรียนท่านว่าฉันจะมาแล้วกัน เก้าวันนี้พอ” เขา
พูดแล้วฉีกคำประท้วงทิ้ง “นี่นามบัตรฉัน เรียกรถตองกาให้ฉันด้วย”

“ฮู้ฮวว์! ทุกคันไปสโมสรรหมดแล้ว”

“จั้นช่วยโทรศัพท์เรียกสักคันให้มารับไปส่งที่สถานี” และ
เพราะชายคนนั้นลุกลี้ลุกลอนทำตามคำสั่ง เขาจึงบอกว่า “พอที่ พอที่
ฉันอยากเดินมากกว่า” เขาขอไม้ขีดก้านหนึ่งมาจุดบุหรี่ การเอาก

เอาใจแบบนี้ถึงแม้จะได้มาด้วยการซื้อหา ก็ทำให้เขาชื่นใจ มันจะคงอยู่ได้นานตราบเท่าที่เขามีเงินรูปในกระเป๋าสตางค์ ซึ่งเป็นเรื่องน่าคิด แต่เพื่อจะสะบัดฝุ่นของแองโกล-อินเดียให้หมดไป เพื่อจะหนีจากร่างแหและกลับเข้าสู่มารยาทและกิริยาท่าทีที่รู้จัก เขาก็เริ่มออกเดิน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เขาไม่ค่อยคุ้นเคยนัก

เขาเป็นชายร่างเล็กแบบนักกีฬา ผอมบางแต่แข็งแรงมาก อย่างไรก็ตาม การเดินทำให้เขาเหนื่อย เหมือนที่ทำให้ทุกคนในอินเดียเหนื่อย นอกจากพวกคนหน้าใหม่ มีบางสิ่งที่เป็นปัจจัยอยู่ในพื้นดิน ถ้าดินไม่ยวบลง เป็นรอยเท้า ดินก็แข็งและคมเหมือนค้อน ก้าวไปก็เหยียบโดนหินกรวดหรือเศษแก้ว เรื่องเหนือคาดเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้ชวนให้เหินหนีเหนื่อยอ่อนล้า อีกอย่างเขาสงสัยเรื่องเท้ามีสัน ซึ่งไม่เหมาะสมจะใส่เดินเหินในพื้นที่แบบไหนทั้งนั้น เมื่อมาถึงสุดเขตสถานีพลเรือน เขาก็เลี้ยวเข้าไปพักเหนื่อยในมัสยิด

เขาชอบมัสยิดแห่งนี้มาก ที่นี้ชวนให้เกิดศรัทธาและจัดพื้นที่ได้ดี ต้องเดินเข้าประตูอันทรุดโทรมไปยังลานตรงกลาง มีอ่างน้ำสำหรับอาบน้ำละหมาด น้ำใสแจ๋วไหลผ่านอยู่ตลอด เพราะเป็นส่วนหนึ่งของท่อส่งน้ำในเมือง ลานนั้นปูแผ่นหินแตกๆ บริเวณที่มีหลังคาของมัสยิดเล็กกว่าปกคลุมทั่วไป ทำให้มีลักษณะคล้ายโบสถ์อังกฤษที่ไม่มีด้านข้าง จากจุดที่เขานั่ง เขามองลอดทางเดินหลังคาโค้งสามแนว ซึ่งมีแสงจากตะเกียงแขวนเล็กๆ และแสงจันทร์ช่วยขจัดความมืดออกไป มุขด้านหน้าซึ่งต้องแสงจันทร์เต็มที่มีลักษณะเหมือนหินอ่อนพระนามของพระเจ้ากำลัิบเก้าพระนามตรงชายคาเด่นชัดเป็นสีดำ ส่วนชายคาสีขาวโพลนติดกับท้องฟ้า การประชันโฉมระหว่างทั้งสองสิ่งนี้กับรูปเงาด้านในดูใจอาศิตมาก เขาพยายามนึกถึงความออกมาเป็นสัญลักษณ์แห่งลัทธิธรรมของศาสนาหรือความรัก มัสยิดที่ชวน

เลื่อมใสให้พาใจเขาให้ล่องลอยไป ศาสนสถานอื่น ไม่ว่าจะฮินดู คริสต์ หรือกรีก คงจะทำให้เขาเบื่อ และไม่สามารถปลุกสำนึกทางสุนทรีย์-ภาพในใจเขาได้ นี่คือนิโคลาส ประเทศของเขาเอง ซึ่งเป็นมากกว่า ศรัทธา มากกว่าเสียงเรียกให้ลุกขึ้นต่อสู้ มากกว่า มากกว่ามากนัก... นิโคลาสคือโลกทัศน์ของชีวิตที่งามวิจิตรและสถาวร ที่ซึ่งทั้งกายใจของเขาได้พบบ้านที่แท้จริง

เขานั่งบนกำแพงเตี้ยที่ล้อมรอบลานทางด้านซ้าย พื้นดินทาง ฝั่งตัวเมืองด้านหลังจมหายไป มองเห็นเป็นทิวไม้ร้างๆ ในความเงียบ สด เขาได้ยินเสียงเบาๆ อ้ออึ้ง ด้านขวามือ เห็นขึ้นไปไปที่สโมสร ชุมชนชาวอังกฤษกำลังบรรเลงวงออร์เคสตราสมัครเล่น ส่วนที่อื่นๆ ชาวฮินดูกำลังจิกลอง เขารู้ว่าเป็นชาวฮินดู เพราะจิ้งหะกอลงไม้รีน หูเขา ส่วนใครอีกหลายคนที่กำลังคร่ำครวญให้ผู้ตาย เขารู้ว่าเป็นใคร เพราะเขาเห็นคนออกไปรับรองการเสียชีวิตให้เองเมื่อตอนบ่าย มีเหล่านักชก ขบวนรถไฟจากบังกาลู...และดอกไม้ส่งกลิ่นหอมฟุ้งในสวน ของนายสถานี แต่มีสลิดนี้เท่านั้นที่มีความหมาย เขาผละจากสิ่งเฝ้ายวนอันซับซ้อนของราตรีกลับมาที่สลิด และมอบความหมายแก่มัน อย่างที่ผู้สร้างสลิดไม่ได้เจตนา สักวันเขาจะสร้างสลิดเหมือนกัน เล็กกว่านี้ แต่สวยงามสมบูรณ์แบบ ให้ทุกคนที่ผ่านไปมาได้รับความ สุขดังที่เขารู้สึกขณะนี้ หลุมศพของเขาจะอยู่ภายใต้โดมเตี้ยๆ ใกล้เคียง กัน สลักคำจารึกเป็นภาษาเปอร์เซียว่า

อนิจจา ยามตัวข้าลบล่วงไปนับพันปี
กุหลาบจะผลิดอก ฤดูใบไม้ผลิจะผลิบาน
มีแต่ผู้คนที่ลอบมาลวงรู้ใจข้า
มาเยือนหลุมศพข้าในนิทรรศมณ

เขาเคยเห็นโคลงสี่วรรคนี้บนหลุมศพของราชาชาวเด็กกัน และยกย่องว่าเป็นปรัชญาที่ล้ำลึก เขาถือว่าเวทนาการเป็นเรื่องลึกล้ำเสมอ...แอบล้วงรู้ใจ...เขากล่าวทวนวลีนั้นด้วยน้ำตาคลอเบ้า ขณะนั้นเอง เสาต้นหนึ่งในมัสยิดก็ดูเหมือนจะสั่นไหวโง่งงในความมืด และแยกตัวออก ความเชื่อเรื่องผีอยู่ในสายเลือดคนอินเดีย แต่เขายังคงนิ่งนิ่ง เสาอีกต้นขยับ แล้วก็อีกต้น และแล้วหญิงชาวอังกฤษคนหนึ่งก็ก้าวสู่แสงจันทร์ ทันใดนั้นเขาก็เกิดโมโหและร้องตะโกนว่า “มาตาม! มาตาม! มาตาม!”

“โอ! โอ!” หญิงคนนั้นอ้าปากค้าง

“มาตาม ที่นี่เป็นมัสยิดนะ คุณไม่มีสิทธิ์เข้ามาที่นี่ คุณควรถอดรองเท้า ที่นี่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับคนมุสลิม”

“ฉันถอดแล้ว”

“ถอดแล้วหรือ”

“ทั้งไว้ตรงทางเข้า”

“ถ้าฉันจะต้องขอโทษด้วย”

ผู้หญิงคนนั้นขยับออกห่างทั้งที่ยังตระหนกตกใจ ไปอยู่อีกฟากของอ่างอาบน้ำละหมาด เขาร้องตามหลังไป “ผมเสียใจจริงๆ ที่ตะคอกคุณ”

“ใช่ ฉันทำถูกแล้ว ใช่ไหมล่ะ ถ้าถอดรองเท้าก็จะได้รับอนุญาตให้เข้ามาใช่ไหม”

“แน่นอนครับ แต่มีผู้หญิงน้อยคนมากที่ยอมลำบากถอดรองเท้า โดยเฉพาะถ้าคิดว่าไม่มีใครเห็น”

“นั่นไม่ทำให้ต่างออกไปหรอก พระเจ้าอยู่ที่นี่”

“มาตาม!”

“ให้ฉันไปเถอะ”

“โอ ให้ผมรับใช้อะไรตอนนี้หรือตอนไหนก็ได้เถอะครับ”

“ไม่ละ ขอขอบคุณ ไม่ต้องเลย ราตรีสวัสดิ์ค่ะ”

“ขอผมทราบชื่อคุณได้ไหม”

ตอนนี้หล่อนอยู่ใต้เงาไม้ดงจากช่องประตู เขาจึงมองไม่เห็นหน้าหล่อน แต่หล่อนมองเห็นหน้าเขา และบอกด้วยน้ำเสียงที่เปลี่ยนไปว่า “มิลซิสมาร์”

“มิลซิส—” เขาเดินเข้าไปใกล้ และพบว่าหล่อนเป็นหญิงสูงวัยแล้ว ผ่าผืนใหญ่กว่ามัสยิดชาดวันร่วงลง เขาไม่รู้จะดีใจหรือเสียใจดี หล่อนอายุมากกว่าฮามิดุลลาห์ เบกัมเสียอีก ใบหน้าแดงก่ำ ผมขาว เสียงของหล่อนทำให้เขาไขว่ไขว่ไป

“มิลซิสมาร์ ผมเกรงว่าคงทำให้คุณตกใจ ผมจะเล่าเรื่องคุณให้ชุมชนของผม... ให้เพื่อนๆ ของเราฟัง ว่าพระเจ้าอยู่ที่นั่น ดีมากจริงๆ งดงามมากจริงๆ ผมคิดว่าคุณคงเพิ่งมาถึงอินเดียกระมัง”

“ใช่ คุณรู้ได้ยังไง”

“จากวิธีที่คุณพูดกับผม อ้อ ให้ผมเรียกคุณว่าให้คุณไหมครับ”

“ฉันเพิ่งมาจากสโมสร์ เขากำลังเล่นละครเรื่องที่ฉันเคยดูมาแล้วที่ลอนดอน แล้วอากาศก็ร้อนเหลือเกิน”

“ละครชื่ออะไรครับ”

“คัลซัน เคต”

“ผมคิดว่าคุณไม่ควรออกมาเดินตามลำพังเวลากลางคืนนะครับ มิลซิสมาร์ มีคนช่วยอยู่ทั่วไป แล้วเล็ดลอดจากเนินเขามาราบาร์มาเล่นผ่านอยู่ก็ได้ แหมยังมีงูด้วย”

หล่อนอุทานขึ้นมา ลืมไปเลยว่ายังมีงูด้วย

“อีกอย่างคือด้วงหูกจูด” เขาพูดต่อ “ถ้าคุณหยิบขึ้นมา โดนมันกัด คุณก็ตาย”

“แต่คุณเองก็ออกมาเดินอยู่นะ”

“แหม ผมชินแล้วครับ”

“ชินกับงูหรือ”

ทั้งสองหัวเราะ “ผมเป็นหมอครับ” เขาบอก “งูไม่กัดผมหรอก” พวกเขาทรุดตัวลงนั่งเคียงกันตรงทางเข้า พรางสวมรองเท้า “ขอผมถามหน่อยได้ไหมครับ คุณมาอินเดียในช่วงฤดูนี้ทำไม กำลังจะหมดหนาวแล้ว”

“ฉันก็ตั้งใจจะมาเร็วกว่านี้นะ แต่เกิดเรื่องล่าช้าที่เลยไม่ได้”

“อีกไม่เท่าไรภูมิอากาศก็จะไม่ดีต่อสุขภาพคุณแล้ว! คุณมาจันทบุรีทำไมหรือครับ”

“มาเยี่ยมลูกชายค่ะ เขาเป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือนอยู่ที่นี้”

“โอ้เอ๋ย ขอประทานโทษเถอะครับ เหลือเชื่อเลยนะนี้ หัวหน้าฝ่ายพลเรือนของเราชื่อมิสเตอร์ฮีสลอป ผมรู้จักดีเลย”

“เขาเป็นลูกชายฉันอยู่ที่นี่แหละ” หล่อนพูดพลางยิ้ม

“แต่มีลิสต์มาร์ เขาจะเป็นลูกคุณได้ยังไงครับ”

“ฉันแต่งงานสองครั้ง”

“อ้อ ผมเข้าใจละ สามีคนแรกของคุณเสียชีวิตไปแล้ว”

“ใช่ สามีคนที่สองก็เหมือนกัน”

“ถ้าฉันเราก็ตกที่นี้คนเดียวกันเลย” เขาพูดเป็นปริศนา “ถ้าฉันหัวหน้ากิจการพลเรือนก็เป็นครอบครัวเพียงคนเดียวของคุณตอนนี้ใช่ไหมครับ”

“ไม่ใช่ ยังมีที่เด็กกว่าเขาอีกค่ะ ราล์ฟกับสเตลลาที่อยู่อังกฤษ”

“แล้วสุภาพบุรุษที่อยู่ที่นี่ เป็นพี่ชายคนละพ่อของราล์ฟกับสเตลลาหรือครับ”

“ถูกแล้วค่ะ”

“มิลลิสมีวัวร์ แปลกดีแท้ๆ เพราะผมก็เหมือนคุณเลย คือมีลูกชายสองกับลูกสาวหนึ่ง ถ้าไม่เรียกว่าตกที่นั่งเดียวกันก็ไม่รู้จะเรียกอะไรแล้ว”

“ชื่ออะไรกันบ้างล่ะคะ คงไม่ใช่รอนนี่ ราล์ฟ และสเตลลา เหมือนกันหรอคะ”

ประโยคนั้นทำให้เขานึกขึ้น “เปล่าเลยครับ คงตกลงว่าดู ชื่อไม่เหมือนกันหรอ และอาจจะแปลกหูสักหน่อย ตั้งใจฟังนะครับ ผมจะบอกชื่อลูกๆ ผมให้ฟัง คนแรกชื่ออาเหม็ด คนที่สองคือคาริม คนที่สามเป็นลูกสาวคนโตชื่อจามิลา ลูกสามคนก็พอแล้ว ว่าไหมครับ”

“เห็นด้วยค่ะ”

พวกเขาเสียบกันไปครึ่งหนึ่ง ต่างนึกถึงครอบครัวตัวเอง หล่อนถอนหายใจแล้วลุกขึ้นเตรียมจะไป

“คุณอยากมาชมโรงพยาบาลมินโตะตอนเช้าๆ สักวันไหมครับ” เขาทถาม “ผมไม่มีอะไรในจันทร์ประจะพาไปชมแล้ว”

“ขอบคุณค่ะ แต่ฉันเห็นมาแล้วล่ะ ไม่จันทอยากขอให้คุณพาชมมากมาย”

“ส่งสลิปหัวหน้าแพทย์คงพาคุณชม”

“ใช่ค่ะ กับมิลลิสมีวัวร์เลนดาร์”

เสียงของเขาเปลี่ยนไป “อ้อ! เป็นสุภาพสตรีที่ช่างน่ารัก”

“ก็คงจั้น ถ้าเรารู้จักหล่อนดีกว่านี้”

“อ้าว อะไรกัน คุณไม่ชอบหล่อนหรอหรือครับ”

“หล่อนตั้งใจทำตัวเอือเพื่อแฉะ แต่ฉันไม่เห็นว่าการที่น่ารักตรงไหน”

เขาหลุดปากออกมาว่า “หล่อนเพิ่งแย่งรถตองกาของผมไปโดยผมไม่ได้อนุญาต คุณเรียกว่าน่ารักหรือเปล่าล่ะ แล้วพันตรีคัลเลน-

ดาร์ก็เอาแต่เรียกตัวผมคืนแล้วคืนเล่า ไม่ว่าผมจะไปกินมื้อค่ำที่ไหน กับเพื่อนๆ แล้วผมก็รีบชุดไปหาทุกครั้ง ผลจากคำคืนแสนร้นรมย์ ไป พอไปถึงเขาก็ไม่อยู่บ้าน ไม่ยอมทั้งข้อความไว้ด้วยซ้ำ น่ารักไหมล่ะครับ แต่มันจะสำคัญอะไรละ ผมทำอะไรไม่ได้เลย และเขาก็รู้ดี ผมเป็นแค่ผู้ได้บังคับบัญชา เวลาของผมไร้ค่า คนอื่นเดียวมารออยู่แค่ เหลียงก็ติดมเหไปแล้ว ไซ่ ไซ่ ปล่อยให้ยืนรอไป มีลิสต์ลั่นเลนด์ราร์แย่งรณำผมไป แล้วก็ทิ้งให้ผมเฝ้าตายอยู่ตรงนั้น...”

หล่อนตั้งใจฟัง

เขาตื่นเต้น ส่วนหนึ่งเพราะเรื่องที่โดนย่ำยี แต่ยิ่งตื่นเต้น เพราะตระหนักว่ายังมีคนเห็นอกเห็นใจเขาอยู่ ซึ่งทำให้เขาคอยแต่จะเล่าซ้ำ ขยายความเกินจริง และพูดจาขัดแย้งกันเอง หล่อนพิสูจนั้ตัวว่าเห็นอกเห็นใจเขาด้วยการวิพากษ์วิจารณ์สังคมร่วมชาติให้เขาฟัง แม้กระทั่งก่อนหน้านี้เขาก็ตระหนักดีแล้ว กองเพลิงที่แผ่แต่ความงามก็จุดไม่ติดเริ่มลุกโพล่งขึ้น ถึงแม้คำพูดของเขาจะเป็นการพร่ำบ่น แต่หัวใจเขาก็เริ่มแอบส่องประกาย ตอนนี้นั้นได้ระเบิดออกมาเป็น กระแสวาจา

“คุณเข้าใจผม คุณรู้ว่าคนอื่นรู้สึกยังไง โอ้ ถ้าคนอื่น ๆ เหมือนคุณก็ดีขึ้นสิ”

หล่อนออกจะแปลกใจจึงตอบว่า “ฉันไม่คิดว่าฉันเข้าใจใครดีนักหรอก รู้แค่ชอบหรือไม่ชอบใคร”

“ถ้าฉันคุณก็เป็นคนจะวันออก”

หล่อนยอมให้เขาเดินไปส่งที่สโมสร เมื่อถึงประตูหล่อนก็ออกปากว่าถ้าหล่อนเป็นสมาชิกก็จะเชิญเขาเข้าไปด้วย

“คนอื่นเดียวไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าสโมสรจันทร์พระหรรคร์รับต่อให้เป็นแขกของสมาชิกก็เถอะ” เขาพูดเรียบๆ ตอนนั้นเขามีความสุข

แล้ว จึงไม่พำเพื่อเรื่องความยุติธรรมอีก ขณะเดินทอดน่องลงเนิน
ใต้แสงจันทร์นวลส่อง เขาก็แลเห็นมัสยิดหลังงามอีกครั้ง รู้สึกเหมือน
กับเขาได้ครอบครองดินแดนนี้ เท่าๆ กับที่ใครอื่นครอบครอง จะ
สำคัญอะไรหากดินแดนนี้มีชาวอินดูหนังกานไม่กี่คนเคยมาก่อนหน้า
ตามมาด้วยชาวอังกฤษยีนชาอีกไม่กี่คน

ครอโยบา

บทที่ 3

เมื่อมิสซิสวาร์กลับเข้าสู่สโมสร องค์ที่สามของละครเรื่อง *คัสซินเคต* ก็เล่นไปนานแล้ว หน้าต่างหับบานปิดไว้เพราะกลัวคนรับใช้เห็นแหล่มาซาฮิบแสดงละคร อากาศจึงร้อนอบอ้าวยิ่งกว่าอะไร พัดลมตัวเดียวหมุนตัวประดุจนกบาตเจ็บ เพราะพัดลมอีกตัวเสีย หล่อนไม่นึกอยากกลับไปนั่งบริเวณคนดู จึงเดินเข้าไปในห้องบิลเลียด ได้ยินเสียงเอ่ยขึ้นว่า “ฉันอยากเห็นอินเดียนแดงของแท้” และชีวิตตามปกติวิสัยของหล่อนก็กลับคืนมาอย่างรวดเร็ว ผู้พูดคืออเดลลา เควสเต็ด สาวน้อยนิสัยพิลึกและรอบคอบ ซึ่งรอนนี่ขอหล่อนให้พามาดูตัวจากอังกฤษ รอนนี่เป็นลูกชายหล่อน เขาก็เป็นคนรอบคอบเช่นกัน และเป็นผู้ชายที่มีสเกตเตดอาจแต่งงานด้วย แต่ก็ยังไม่แน่ ส่วนตัวหล่อนเองเป็นหญิงสูงวัยคนหนึ่ง

“ฉันก็อยากเห็นเหมือนกัน และหวังว่าจะได้เห็นจริงๆ ดูเหมือนพวกเทอร์ทันจะจัดให้เราไปเที่ยวกันวันอังคารหน้า”

“ลงท้ายก็จบด้วยการขี่ช้างนั่นแหละ เป็นแบบนั้นเสมอเลย ดู

อย่างคีนี่ลี ละครเรื่อง คัลชิน เคต เนียนะ! โชเอ้อย คัลชิน เคต! ว่า
แต่ว่าคุณหายไปไหนมาคะ ได้เห็นพระจันทร์ในแม่น้ำคงคาหรือเปล่า”

คืนก่อน สุภาพสตรีทั้งสองบังเอิญเห็นเงาสีท่อนของดวงจันทร์
ในลำน้ำที่เห็นอยู่ไกลๆ ผิวน้ำได้ขยายเงาสีท่อนทำให้ดูดวงโตและ
สุกสกาวว่าพระจันทร์บนฟ้า ซึ่งทำให้พวกหล่อนชอบใจ

“ฉันไปที่มัลยิดมา แต่ไม่ได้เห็นพระจันทร์หรอก”

“องค์คงทำมุมไม่เหมือนเดิม ตอนนี้พระจันทร์ขึ้นช้าไปอีก”

“ช้าอีก ช้าอีก” มิสซิสแมร์วาท เห็นดเหนือจากการเดิน “ขอ
นึกก่อนนะ เราไม่ได้เห็นอีกด้านของพระจันทร์ที่ซีกโลกนี้หรอกนะ
ไม่หรอก”

“ไม่เอาหน้า อินเดียไม่ได้เลวร้ายอย่างนั้นสักหน่อย” เสียงที่ฟัง
รื่นหูพูดขึ้น “จะเรียกว่าเป็นอีกฟากโลกก็ได้ ถ้าอยากเรียก แต่เราก็ตยัง
อยู่กับพระจันทร์ดวงเดิมนั่นแหละ” ทั้งสองไม่รู้จักผู้พูด และจะไม่ได้
เจอเจอเขาอีกเลยด้วย เขาเดินผ่านเสาอิฐแดงลับหายไปในความมืด
พร้อมกับวจาฉันทิต

“เราไม่ได้เห็นโลกอีกฟากด้วยซ้ำ นั่นคือเรื่องที่เรารบกัน” อเด-
ลาพูด มิสซิสแมร์วาทเห็นด้วย หล่อนเองก็ผิดหวังเหมือนกันกับความ
น่าเบื่อของชีวิตใหม่ที่นี้ พวกหล่อนผ่านการเดินทางชวนร่าเริงข้าม
ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและผ่านผืนทรายของอียิปต์มาสู่ท่าเรือบอมเบย์
และได้พบแค่บังกาลิเรียรายเป็นแถว ณ จุดหมายปลายทาง แต่
หล่อนไม่ถือสาหาความกับความผิดหวังเท่ามิสเควสเด็ด ด้วยเหตุที่
หล่อนอายุมากกว่าถึงสี่สิบปี และได้เรียนรู้แล้วว่าชีวิตไม่เคยให้สิ่งที่
เราต้องการในเวลาที่เราเห็นสมควร การผจญภัยเกิดขึ้นได้ แต่ไม่ได้
เกิดขึ้นตรงต่อเวลาหรอก หล่อนพูดอีกว่าหวังว่าในวันอังคารหน้า
จะมีใครจัดให้ไปดูอะไรที่น่าสนใจบ้าง

“ดื่มสักแก้วสิครับ” เสียงรึ้นหูอีกเสียงกล่าว “มิสซิสแมร์ มิสเคอสเตด ดื่มสักแก้วสิครับ ดื่มสองแก้วเลย” คราวนี้พวกหล่อนรู้ว่า เป็นใคร หัวหน้าแคว้น มิสเตอร์เทอร์ทัน คนที่พวกหล่อนรับประทานมื้อค่ำด้วยนั่นเอง เขารู้สึกเหมือนพวกหล่อนว่าบรรยากาศของละคร คัสซิน เคต นั้นร้อนเกินไป เขาบอกพวกหล่อนว่ารอนนี่รับหน้าที่กำกับเวทีแทนพันตรีคัลเลนดาร์ ซึ่งถูกคนพื้นเมืองได้บังคับบัญชาปล่อยยี่ห้อแก๊สและรอนนี่ก็ทำหน้าที่ได้ดีมากเสียด้วย ครั้นแล้วเขาก็หันไปพูดถึงคุณภาพความดีข้ออื่นๆ ของรอนนี่ เขาพูดสรรเสริญเยินยอด้วยน้ำเสียงเรียบๆ แต่ชัดเจน ใช่ว่าชายหนุ่มคนนั้นจะเล่นกีฬาเก่งหรือใช้ภาษาพื้นเมืองเก่งเป็นพิเศษหรอก หรือใช้ว่าเขาจะรู้กฎหมายดีนัก แต่...มีการเน้นคำว่า “แต่” อย่างหนักแน่น แต่รอนนี่เป็นคนหยิ่งในศักดิ์ศรี

มิสซิสแมร์แปลกใจที่ได้รู้เรื่องนี้ ความหยิ่งในศักดิ์ศรีไม่ใช่คุณสมบัติที่แม่คนไหนจะนึกขึ้นชมลูกชายเลย มิสเคอสเตดรับทราบด้วยความกังวล เนื่องจากหล่อนยังไม่ได้ตัดสินใจว่าหล่อนชอบผู้ชายที่หยิ่งในศักดิ์ศรีหรือไม่ หล่อนพยายามพูดคุยกุญแจประเด็นนี้ต่อกับมิสเตอร์เทอร์ทัน แต่เขาปราชญ์หล่อนไว้ด้วยการยกมือห้ามอย่างอารมณ์ดี แล้วพูดต่อในสิ่งที่เขาตั้งใจเดินมาพูด “โดยสรุปแล้วก็คือ มิสเตอร์ฮีสลอปเป็นซาอับ เขาเป็นคนประเภทที่เราต้องการ เขาเป็นพวกเรา” พลเรือนอีกคนที่ชะงักงันอยู่เหนือโต๊ะบิลเลียดพูดว่า “เห็นด้วย เห็นด้วย!” เรื่องจึงจบลงโดยไม่มีข้อกังขา และหัวหน้าแคว้นก็เดินจากไป เนื่องจากมีภารกิจอื่นต้องทำ

ระหว่างนั้น การแสดงก็จบลง วงดนตรีสมัครเล่นเริ่มบรรเลงเพลงชาติ การสนทนาและบิลเลียดหยุดชะงัก ไปหน้าทุกคนเคร่งขรึมขึ้น เพลงที่บรรเลงเป็นเพลงประจำกองทัพแห่งการยึดครอง เพลงนี้

เตือนให้สมาชิกสโมสรทุกคนหวนตระหนักว่าเขาหรือหล่อนเป็นชาวอังกฤษที่มาอยู่นอกประเทศ ปลุกความรักชาติขึ้นมาบ้าง และสร้างพลังใจอย่างได้ผล ทำนองที่มีโน้ตไม่กัตัว คำอธิษฐานสั้นๆ ต่อพระยะโฮวาห์ ผสานอยู่ในบทสวดที่ไม่มีใครในอังกฤษรู้จัก และถึงแม้ว่าจะไม่มีใครในที่นั้นมองเห็นราชวงศ์หรือพระเจ้า แต่พวกเขาก็มองเห็นบางสิ่ง และเกิดพลังแข็งแกร่งที่จะต่อสู้ไปอีกวัน และแล้วพวกเขาก็เริ่มรินเหล้าให้กันและกัน

“อเดลา ดึ่มลักแก้วลิควัรับ แม่ควัรับ ดึ่มลักแก้ว”

พวกหล่อนปฏิเสธ รู้สึกเบื่อหน่ายการดึ่ม มีสเควสเด็ดผู้มีปากตรงกับใจ ประกาศอีกครั้งว่าอยากเห็นอินเดียนของแท้

รอนนี่กำลังอารมณ์ดี เขาเห็นถ้อยคำนั้นเป็นเรื่องขวนหัว เลยเอ่ยปากเรียกอีกคนที่เดินผ่านมาว่า “ฟิลดิง เราจะเห็นอินเดียนของแท้ได้ยังไงหรือ”

“ก็ลองไปเจอคนอินเดียนสิ” ชายคนนั้นตอบแล้วเดินหายไป

“ใครกันนั้น”

“อาจารย์ใหญ่ที่วิทยาลัยของรัฐนะ”

“พูดอย่างกับว่าจะเลียงไม่ต้องเจอหน้าพวกนี้ได้งั้นแหละ” มีส-ซิสเลอร์สียัถนอนใจ

“แต่ฉันเลียงสำเร็จมาแล้ว” มีสเควสเด็ดพูด “นอกจากคนรับใช้ส่วนตัวแล้ว ฉันก็แทบไม่ได้พูดกับคนอินเดียนสักคนนับแต่ขึ้นฝั่ง”

“แหม ไชยดีจัง”

“แต่ฉันอยากเจอพวกเขานะ”

หล่อนกลายเป็นจุดศูนย์กลางของกลุ่มสตรีที่พากันนั่งขึ้น คนหนึ่งพูดขึ้นว่า “อยากเจอคนอินเดียน! คิดอะไรได้แปลกใหม่เหลือเกินนะ!” อีกคนพูดว่า “คนพื้นเมือง! โอ้โฮ นึกดูเถอะ!” คนที่สามซึ่ง

เอาจริงเอาจังง่า บอกว่า “ฉันจะอธิบายให้ฟังนะ พอได้เจอเราแล้ว คนพื้นเมืองก็ไม่เคารพเราหรอก รู้ไหม”

“ก็เพราะเจอกันหลายหนละสิ”

แต่สตรีอื่นๆ แต่เป็นมิตรผู้นี้ พูดต่อว่า “ที่จะพูดก็คือ ก่อนแต่งงานฉันเคยเป็นพยาบาล และได้เจอคนอินเดียมาเยอะ เลยรู้ดี ฉันรู้ความจริงแท้ๆ เกี่ยวกับคนอินเดียนะ ฉันเคยเป็นพยาบาลอยู่ใน รัฐพื้นเมือง ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ไม่ได้เหมาะกับผู้หญิงอังกฤษเลย ในฐานะนั้นทำได้อย่างเดียวคือทำตัวเย็นชาห่างเหิน”

“แม่แต่กับคนไขหรือ”

“ฟิธ ความเมตตาที่สุดที่เราทำให้แก่คนพื้นเมืองได้ก็คือปล่อยให้หายไปเสีย” มิสซิสคัลเลนดาร์พูด

“แล้วถ้าเขาได้ขึ้นสวรรค์ไปแล้ว” มิสซิสมาร์ธามด้วยรอยยิ้มอ่อนโยนแต่ยืเยวน

“จะไปไหนก็ไปเถอะตราบที่ไม่มาอยู่ใกล้ฉัน พวกนั้นทำให้ฉันขมลูก”

“อันที่จริง ฉันก็เคยคิดแบบเดียวกับที่คุณพูดเรื่องสวรรค์นะ นั่นเป็นเหตุผลที่ฉันต่อต้านพวกมิชชันนารี” สตรีที่เคยเป็นพยาบาลพูด “ฉันเห็นด้วยเต็มที่เรื่องอนุศาสนาจารย์ แต่ต่อต้านเต็มที่เรื่องมิชชันนารี ให้ฉันอธิบายนะ”

แต่ก่อนที่หล่อนจะทันได้อธิบาย หัวหน้าแคว้นก็เข้ามาขัดจังหวะ

“คุณอยากเจอพี่น้องชาวอารยันจริงๆ หรือครับ มิสเควสเตด เรื่องนั้นจัดการได้ง่ายๆ เลย ผมไม่รู้มาก่อนว่าคุณนึกสนุก” เขาคิดอยู่ครู่หนึ่ง “คุณอยากเจอคนประเภทไหนก็ได้หมดเลย เลือกเอาเลย ครับ ผมพอรู้จักพวกคนของรัฐบาลและเจ้าของที่ดิน ฮีลอปผู้นี้”

จะหาพนักงานศาลให้ได้ ส่วนถ้าสนใจภาคการศึกษาเป็นพิเศษ เราก็
ไปให้ฟิวดิงช่วยได้”

“ฉันเบื่อจะเจอคนในภาพสวยๆ ที่ผ่านมาให้ดูเหมือนลวดลาย
ประดับนะ” สาวน้อยอธิบาย “ก็น่าดูอยู่หรอกเมื่อขึ้นฝั่งใหม่ๆ แต่
ความตื่นตาตื่นใจผิวนั้นมันไม่เท่าไรก็หายไป”

หัวหน้าแคว้นไม่ได้สนใจหรอกว่าหล่อนรู้ลึกยังไง เขาแค่อยาก
เอาใจหล่อน หล่อนอยากให้อัดปาร์ตี้ต่อแถมให้ไหม เขาอธิบายให้
หล่อนฟังว่ามันคืออะไร ไม่ใช่มาเล่นไฟต่อแถมกันหรอก แต่เป็นปาร์ตี้
เพื่อสานสัมพันธ์ระหว่างตะวันออกกับตะวันตก คำเรียกนี้เป็นชื่อที่เขา
คิดขึ้นเอง และถูกใจทุกคนที่ได้ยิน

“ฉันอยากเจอคนเดียวที่พบปะสมาคมกันในฐานะเพื่อนนะ”

“ແหม เราไม่พบปะสมาคมกับพวกเขาหรอก” เขาพูดพลาง
หัวเราะ “พวกเขาเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมนานัปการก็จริง แต่เรา
ไม่ได้ทำกันแบบนั้นหรอก เอาละ นี่ก็ทำทุ้มครึ่งแล้ว ดึกเกินกว่าจะ
ยกเหตุผลมาพูดกันแล้ว”

“มิสเควสเด็ด ชื่อแปลกอะไรอย่างนี้!” มิสซิสเทอร์ทันปรารภ
กับสามีขณะนั่งรถกลับ หล่อนไม่นึกชอบสตรีสาวหน้าใหม่คนนี้ ด้วย
เห็นว่าหล่อนไม่มีมารยาทและพิลึกคน หล่อนไม่อยากเชื่อว่าเธอ
ถูกพาตัวมาให้แต่งงานกับฮิสลอปผู้รักเธอ ถึงแม้ทำท่าว่าจะเป็น
อย่างนั้น สามีหล่อนนึกเห็นด้วยในใจ แต่เขาจะไม่พูดให้ร้ายต่อผู้หญิง
อังกฤษถ้าเลี่ยงได้ เขาจึงได้แต่พูดว่ามิสเควสเด็ดคิดผิดแน่ๆ เขาเสริม
ด้วยว่า “อินเดียส่งผลต่อวิจารณ์ญาณได้อย่างเหลือเชื่อ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในฤดูร้อน ดูอย่างฟิวดิงปะไร” มิสซิสเทอร์ทันหลับตาลงเมื่อ
ได้ยินชื่อนี้ และปรารภว่ามิสเควสเด็ดฟิวดิงไม่ใช่พுகคาหรือของแท้ และ
น่าจะแต่งงานกับมิสเควสเด็ดไปเสีย เพราะหล่อนก็ไม่ใช่พูกคาเหมือน

ณ ช่วงเวลาที่จักรวรรดิอังกฤษเข้าปกครองอินเดีย อาศิส แพทย์หนุ่มมุสลิม ได้เข้าสู่แวดวงของชาวอังกฤษ แต่แล้วการเดินทางที่เขาตั้งใจพาสหราชอาณาจักรไปเยี่ยมชมหมู่บ้านมาราฐาก็นำมาสู่จุดพลิกผันของชีวิต จากความเข้าใจผิดเพียงเล็กน้อยทำให้อาศิสถูกควบคุมตัวโดยทางการอังกฤษ การพิพาทชาติดลุลามใหญ่โต จนจุดชนวนความโกรธแค้น ก่อร่างสร้างเส้นแบ่งระหว่างคนผิวขาวกับคนพื้นเมืองให้ชัดเจนยิ่งกว่าครั้งไหน

หนังสือเล่มนี้จะพาผู้อ่านสำรวจมิตรภาพและความสัมพันธ์ระหว่างชาวอังกฤษกับชาวอินเดียที่ถูกท้าทายด้วยกำแพงแห่งเชื้อชาติ และต้องไปในสำนักของมนุษย์ที่ทั้งละเอียดลึกซึ้งและรวดเร็วในเวลาเดียวกัน

ISBN 978-974-02-1766-4

9 789740 217664

วรรณกรรมคลาสสิก

520.-